

James Wood på Oslo-besøk

Hamsun-entusiaster i Oslo-området fikk 8. september 2012 anledning til å høre foredraget *Literature, life & legacy* med James Wood på Gyldendal. Arrangementet skjedde i samarbeid med tidsskriftet *Vinduet*. Langt over 100 tilhørere fylte opp benkene i Hamsun-salen.

Wood er hovedanmelder i "The New Yorker" og en av de viktigste utøverne av litteraturkritikk på engelsk i dag. Han har også skrevet læreboka *How fiction works*, og underviser i litteraturkritikk på Harvard.

Wood startet foredraget med å understreke at det først de siste årene har vært pålitelige nok oversettelser av Hamsuns verker til engelsk. Tidligere engelskspråklige utgivelser kalte han "imitasjoner". *Sult*, *Pan* og *Mysterier* er etter hans mening de største verkene. De er moderne og postmoderne på samme tid: Tilfeldigheter, avbrudd, plot som utfordrer og kaster oss rundt, dobbelt-fiktive personer som prøver å rømme fra seg selv, personer med liten eller ingen stabilitet - og uten refleksjon rundt eller kontroll over egen atferd. Kraften og modigheten i *Sult* har aldri blitt svekket, sa Wood, der står grandiositet versus virkelighetens tilstand. Helten uttrykker at han er uten anger, uten samvittighet, mens det er motsatt. Hamsun slår et slag mot koherensen som preget resten av samtidas romaner. Bare Tsjekhov gjorde omtrent det samme – samtidig. Wood mente også at Hamsun – som enkelte av sine romanhelter - var "addicted to unreliability"; han elsket å bli kastet ut av fester og være kontroversiell i liv og politikk. Eller, som Wood uttrykte det: De kastes ikke ut, de kaster seg selv ut.

Harvard-foreleseren pekte også på religiøse perspektiv: Dikotomien straff – belønning går igjen hos de absurde vandrer-skikkelsene. Heltene vil bli sett og tilgitt for sin forferdelighet. Det ligger altså et "kristent" system i bunnen: syndebekjennelse og tilgivelse, søken etter krenkelser, ønske om å bli straffet for egne utfall, sinne når ikke de andre straffer ham. Helten kan da gå til motangrep. I *Sult* kommer mekanismen til syne bla ved at helten tenker seg at han gir fiktive gaver til andre for sin ubehøvlete atferd mot dem, og han kjefter også høyt på seg selv - som en fiktiv straff, en slags masochisme. Helten forholder seg til kristne moralbegreper tross all blasfemien, og selvmotsigelsene er av typen "Det er ingen Gud, og vi er hans resultat".

Bevissthetsstrøm som fortellerteknikk har generelt blitt kalt en lupe man kan se med inn i sjela til hovedpersonene. Hos Hamsun fungerer imidlertid 1.personsfortellerens tankestrøm slik at han kan lyve både til seg selv og oss, og Hamsun har villet skape denne ustabiliteten.

På slutten av foredraget kom Wood inn på Hamsun og forholdet til nazismen. Wood mente det går en linje fra denne roffesta viljen til ustabilitet i romanene, og til den ustabile politiske meningsutveksling og inkonsekvente aktivitet i Hamsuns eget liv. Bl.a. trakk Wood fram at Hamsun ikke hadde noen egentlige venner, folk betydde ikke NOK for ham, skrivinga ville alltid gå foran. Kan en slik mann forstå hva som er ansvarlig politikk? Selvene hos Hamsun oppfinner seg selv og kjeder seg over seg selv, sine tanker, sine politiske refleksjoner, jf Nietzsche. "Så utforutsigbare er disse personlighetene – Hamsun og hans romanhelter - at de ikke kan samles og settes i en politisk boks", konkluderte James Wood.